

Prawa autorskie

scenariusz lekcji dla uczniów szkół podstawowych klas 7-8

Przegląd

Lekcja ta została zaprojektowana z myślą o uczniach szkół podstawowych klas 7-8. Dotyczy aspektu, który najwcześniej dotyka uczniów - czyli używania dostępnych w Internecie tekstów, zdjęć, prezentacji, podczas tworzenia własnych wytworów. Problem ten jest dość złożony, dlatego powinien być poruszany przy każdej okazji i na wszystkich przedmiotach (np. przez wskazywanie źródeł i rodzaju licencji w materiałach używanych na lekcjach przez innych nauczycieli). Niniejszy scenariusz można potraktować jako wstęp do takich działań.

Agenda

- Sprawy organizacyjne (3 min.)
- Praca grupowa (10 min.)
- Film (8 min.)
- Praca w grupach eksperckich (17 min.)
- Test podsumowujący (7 min.)

Cele

Głównym celem zajęć jest przyswojenie przez uczniów zasad wykorzystywania materiałów znalezionych w sieci, tak, by czuli się swobodnie i bezpiecznie korzystając ze źródeł internetowych.

Przygotowanie

- ✓ Przygotuj i przetestuj sprzęt do wyświetlania filmów: rzutnik, ekran i głośniki. W scenariuszu przewidziane jest pokazanie uczniom krótkiego filmu.

Przebieg lekcji

Sprawy organizacyjne (3 min.)

Sprawdzenie obecności.

Inne sprawy organizacyjne.

Praca grupowa (10 min.)

Udostępnij uczniom tablice, znajdującą się w załączniku i poproś aby przeczytali pytania na tablicy online i postawili kropkę w odpowiedniej rubryce.

Skomentuj tablice. Niezależnie od miejsca postawienia kropki – zapewne raczej nie będzie ucznia, który jej wcale nie zaznaczy, a większość zaznaczy we wszystkich rubrykach.

Powiedz:

Ponieważ wszyscy/większość korzystacie często z materiałów znalezionych w Internecie, dzisiaj będziemy właśnie o tym rozmawiać.

Następnie poproś o krótką wypowiedź:

W jaki sposób wykorzystujemy materiały znalezione w Internecie ?

Zbierz kilka propozycji od uczniów i zapisz na tablicy online.

Film (8 min.)

Powiedz, że obejrzyjecie krótki film na temat wykorzystywania utworów zamieszczonych w Internecie.

Link do filmu: <https://youtu.be/PYsDq9k5IPI>

Włącz film.

Po jego zakończeniu powiedz:

Czy kiedyś zdarzyło Wam się być w podobnej sytuacji? Jak ich uniknąć? – zastanowimy się w grupach.

Praca w grupach eksperckich (17 min.)

Zapowiedz, że uczniowie będą teraz pracować w grupach nad tym, jak zgodnie z prawem korzystać z materiałów zamieszczanych w Internecie.

Podziel uczniów na 4 grupy – zgodnie z numerami z dziennika – razem jedynki, dwójki, trójki i czwórki. Poproś aby wybrali lidera grupy.

Po zorganizowaniu się grup udostępniij każdej grupie instrukcję i materiały do pracy.

Wyraźnie uprzedź, że po zakończeniu tej części lider grupy podzieli się zdobytą wiedzą z innymi grupami.

Po 7 minutach poproś lidera grupy na przekazanie wiedzy reszcie klasy.

Test podsumowujący (7 min.)

Udostępniij uczniom test i zaznacz, że wyniki testów członków każdej grupy będą sumowane. Wygrywa grupa, która łącznie zdobędzie najwięcej punktów.

Test możesz omówić na następnej lekcji – jako utrwalenie poznanych treści.

Materiały do przeprowadzenia lekcji

W JAKIKOLWIEK SPOSÓB WYKORZYSTAŁEM ZNALEZIONE W INTERNECIE TEKSTY LUB FILMY			
WCZORAJ	W CIĄGU OSTATNIEGO TYGODNIA	W CIĄGU OSTATNIEGO MIESIĄCA	ZNACZNIE DAWNIEJ

Instrukcja dla grup

<p>Jedynki - UTWÓR W ZNACZENIU USTAWY O OCHRONIE PRAW AUTORSKICH Waszym zadaniem będzie przygotowanie się do wyjaśnienia grupom, co to jest utwór w znaczeniu ustawy o ochronie praw autorskich, w tym celu:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Zapoznajcie się z materiałami.2. Opracujcie wspólną zwięzłą notatkę na ten temat - w dowolnej formie
<p>Dwójki - PRAWA AUTORSKIE I OCHRONA WIZERUNKU Waszym zadaniem będzie przygotowanie się do wyjaśnienia grupom, jakie prawa chronią materiały znalezione w sieci, w tym celu:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Zapoznajcie się z materiałami.2. Opracujcie wspólną zwięzłą notatkę na ten temat - w dowolnej formie
<p>Trójki - DOZWOLONY UŻYTEK Waszym zadaniem będzie przygotowanie się do wyjaśnienia grupom, co to znaczy i jakie materiały obejmuje dozwolony użytek, w tym celu:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Zapoznajcie się z materiałami.2. Opracujcie wspólną zwięzłą notatkę na ten temat - w dowolnej formie
<p>Czwórki – WOLNE LICENCJE Waszym zadaniem będzie przygotowanie się do wyjaśnienia grupom, co to są wolne licencje i przed czym zabezpieczają materiały zamieszczone w Internecie, w tym celu:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Zapoznajcie się z materiałami.2. Opracujcie wspólną zwięzłą notatkę na ten temat - w dowolnej formie

Materiały do pracy dla grup

1	<p>Utwór – w znaczeniu ustawy o prawach autorskich - to każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalony w jakiejkolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia.</p> <p>Od momentu, kiedy zostanie ustalony (przeczytany, zapisany, przedstawiony, nagrany) jest chroniony przez prawa autorskie.</p> <p>Oznacza to, że utworem jest zarówno rysunek Twojego trzyletniego brata, jak i zdjęcie znanego fotografa, piosenka, wypracowanie z polskiego, powieść itd.</p> <p>Nie będzie utworem przypadkowy odcisk palca na kartce.</p> <p>Utwór jest niematerialny. Kartka papieru, czy płyta nie są utworem, a tylko materialnym nośnikiem, dlatego kupując książkę, czy płytę nie mamy prawa do swobodnego rozpowszechniania zawartych na nich treści.</p> <p>Utwory, programy komputerowe, oraz przedmioty praw pokrewnych (np. artystyczne wykonanie piosenki, wiersza, spektakl) są objęte ustawą o prawach autorskich i prawach pokrewnych.</p> <p>Utwór zależny - Obok utworów mamy też utwory dla nich zależne. Utwór zależny zawiera w sobie elementy utworu oryginalnego (macierzystego) oraz twórczy wkład nowego autora. Twórczy wkład nowego autora odróżnia utwór zależny od plagiatu.</p> <p>Potrzebna jest zgoda autora utworu macierzystego do ich rozpowszechniania.</p> <p>Utwory zależne to tłumaczenia, remixy piosenek, adaptacje filmowe, przeróbki, scenariusze na podstawie.</p> <p>Utwór inspirowany - to utwór oryginalny, stworzony przez nowego autora czerpiącego jedynie inspirację z innego utworu i wykorzystującego jego wybrane wątki.</p> <p>Do rozpowszechniania utworu inspirowanego nie jest potrzebna zgoda autora utworu będącego inspiracją.</p> <p>Utworami NIE SĄ - ustawy, rozporządzenia czy ich projekty (ogólnie akty normatywne), dokumenty urzędowe, urzędowe materiały, znaki, symbole oraz proste informacje prasowe (nawet, jeśli ich twórcy włożyli dużo własnej pracy i talentu w ich stworzenie).</p> <p>Tzn., że godła państwowe, flagi, wzory dokumentów, informacje w prasie na temat pogody nie są chronione ustawą o ochronie praw autorskich.</p>
2	<p>Autorem utworu prawnie chronionego może być każda osoba, nawet niepełnoletnia. Jeżeli ma poniżej 13 lat, utworem rozporządzają rodzice (opiekunowie prawni).</p> <p>Prawo autorskie (ang. copyright, symbol: ©) – dyscyplina prawa cywilnego, zespół norm prawnych wchodzących w skład prawa własności intelektualnej, a także ogół</p>

praw przysługujących autorowi utworu (lub innemu uprawnionemu podmiotowi) upoważniających go do decydowania o eksploatacji utworu i czerpaniu z niej korzyści finansowych. Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Prawo_autorskie

Prawa autorskie osobiste - chronią więź twórcy z utworem. Są nieograniczone w czasie i nie można się ich zrzec lub zbyć w jakikolwiek inny sposób. Chronią nienaruszalność treści i formy utworu oraz prawo do podpisu swoim imieniem, nazwiskiem lub pseudonimem (lub udostępnienie przez autora anonimowo).

Prawa autorskie majątkowe - umożliwiają autorom zarabianie na tym, że ktoś korzysta z ich utworów. Można je przenieść na inną osobę (zrzec się lub odsprzedać). Po przeniesieniu praw majątkowych utworem dysponuje nowy właściciel.

Ochrona wizerunku osób - aby rozpowszechnić wizerunek konkretnej osoby (zdjęcie, film, rysunek itp.) trzeba mieć jej zgodę, ponieważ wizerunek jest dobrem osobistym i dlatego podlega ochronie. Jedynie na rozpowszechnianie wizerunku osoby publicznej, powszechnie znanej podczas pełnienia przez nią funkcji publicznych, społecznych i zawodowych nie potrzeba zezwolenia. Zezwolenie nie jest też potrzebne, gdy wizerunek osoby jest częścią zgromadzenia, publicznej imprezy bądź krajobrazu.

3 Dozwolony użytek publiczny - dotyczy wykorzystania utworów przez biblioteki, archiwa i szkoły. Obejmuje m.in. prawo przedruku oraz prawo cytatu. Dozwolony użytek edukacyjny pozwala nauczycielowi na korzystanie z dowolnych rozpowszechnionych materiałów podczas prowadzenia lekcji - dla potrzeb uczniów. Utworów chronionych prawnie można używać podczas lekcji, ale nie wolno ich kopiować w całości i rozpowszechniać.

Dozwolony użytek publiczny pozwala np. na recytację wiersza znanego poety podczas akademii szkolnej, wypożyczanie książek przez bibliotekę, czy wyświetlenie ekranizacji lektury, bądź filmu historycznego na lekcji.

Dozwolony użytek edukacyjny nie obejmuje programów komputerowych.

Dozwolony użytek prywatny - zezwala na korzystanie z utworów rozpowszechnionych dla prywatnych potrzeb, w gronie rodziny i bliskich znajomych.

Oznacza to, że można np. skopiować audiobook i wysłać do bliskich znajomych, czy skopiować płytę do pamięci USB i podarować swoim krewnym, jednak nie można zamieszczać ich np. na blogu, gdzie są dostępne dla wszystkich użytkowników Internetu.

Dozwolony cytat - możemy przytoczyć fragmenty utworów w osobiście tworzonych dziełach. Muszą być one odpowiednio oznaczone, tak, by nie było wątpliwości, że korzysta się z cudzego utworu. Podajemy autora i źródło, a jeśli autor jest nieznan - informujemy o tym. Drobne utwory (np. krótkie wiersze) możemy przytaczać w całości, dłuższe jedynie we fragmentach.

Plagiat - przypisanie sobie lub wprowadzenie w błąd co do autorstwa utworu (dobra niematerialnego) lub jego fragmentu.

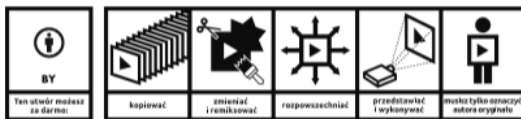
Domena publiczna - utwory nie objęte autorskimi prawami majątkowymi (nigdy nie były, prawa te wygasły lub zostały przez autora przekazane). Utwory w domenie publicznej można rozpowszechniać bez ograniczeń także w celach zarobkowych, z poszanowaniem innych praw (np. osobistych).

Prawo polskie wymaga przekazywania od 5 do 8 procent wpływów brutto ze sprzedaży takich utworów na Fundusz Promocji Twórczości.

Utwory osierocone - Prawa autorskie obejmują utwór 70 lat po śmierci autora. Tak długi okres ich obowiązywania powoduje, że dużo utworów ma niejasny status prawny. Takie utwory - przeważnie bardzo stare, są objęte prawami wyłącznymi, ale nie wiadomo, kto jest ich dysponentem.

4 Wolne licencje - Licencja to dokument prawny lub umowa, które określają warunki korzystania z czegoś utworu, produktu, patentu czy znaku handlowego. Wolne licencje to publiczne umowy licencyjne pomiędzy twórcą, a korzystającymi, które gwarantują korzystającym nieograniczone prawo do korzystania z utworu.

Licencje Creative Commons - Creative Commons to amerykańska organizacja pozarządowa, która stworzyła i ciągle rozwija własny system licencji. System licencji Creative Commons pozwala twórcom zdecydować, na jakich warunkach ich utwory mogą być rozpowszechniane. Odpowiednio oznaczony utwór może być wykorzystywany przez każdego na zasadach określonych przez autora. Licencje są bezpłatne i łatwo je nadać.

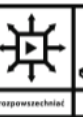
Ten utwór możesz za darmo:

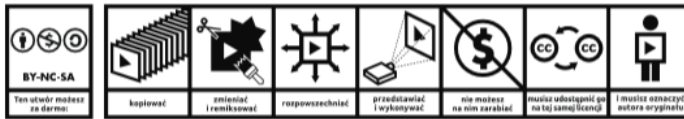
Użycie autorskie 3.0 Polska - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie pod warunkiem oznaczenia autora. Jest to licencja gwarantująca najszerszą wolność licencyjną. <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/pl/>

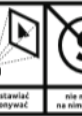
Ten utwór możesz za darmo:

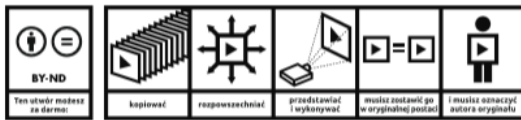
Użycie autorskie-Użycie niekomercyjnie-Bez utworów zależnych 3.0 Polska - Licencja ta pozwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (tj. tworzenia utworów zależnych). Jest to najbardziej restrykcyjna z licencji. <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/pl/>

Ten utwór możesz za darmo:

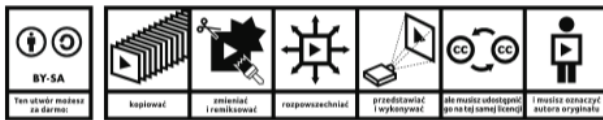
Użycie autorskie-Użycie niekomercyjnie-Na tych samych warunkach 3.0 Polska - Licencja ta pozwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz tak długo jak utwory zależne będą również objęte tymi samymi licencjami. <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/pl/>

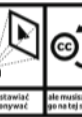
Ten utwór możesz za darmo:

Użycie autorskie-Bez utworów zależnych 3.0 Polska - Ta licencja pozwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach komercyjnych i niekomercyjnych, pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (tj. tworzenia utworów zależnych). <http://creativecommons.org/licenses/by-nd/3.0/pl/>

Ten utwór możesz za darmo:

Użycie autorskie-Na tych samych warunkach 3.0 Polska - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielona taka sama licencja, jest to licencja używana przez Wikipedię i jej siostrzane projekty. <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/pl/>

Źródło ilustracji: <http://creativecommons.pl/materialy/>

Test

1. Utworem, w myśl ustawy o prawie o autorskim, nie jest:		
A.	Zdjęcie Twojego rysunku zrobionego na plastyce zamieszczone w internecie.	
B.	Ustawa o prawach autorskich na portalu prawnym.	
C.	Wypracowanie o Mickiewiczu na ściąga.pl.	
D.	Słit focia z urodzin koleżanki na fb.	
2. Łamiesz prawa autorskie, gdy:		
A.	Kopiujesz stronę podręcznika i dajesz koledze.	
B.	Przegrywasz płytę na odtwarzacz MP3 i dajesz w prezencie wszystkim członkom rodziny.	
C.	Zamieszczasz skopiowany utwór muzyczny na swoim blogu.	
D.	Kopiujesz audiobook i pożyczasz kolegom z klasy.	
2. Wyłączone spod ochrony jest:		
A.	Flaga polska.	
B.	Krótką informacją w gazecie na temat pogody.	
C.	Rysunek Twojego trzyletniego braciszka.	
D.	Zdjęcie Twojej szynsyli.	
4. Łamiesz prawo, gdy		
A.	Używasz do prezentacji lub zamieszczasz w Internecie zdjęcia zrobione na Twojej imprezie domowej przedstawiające kolegów i koleżanki z klasy.	
B.	Korzystasz w prezentacji ze zdjęcia znalezione w Internecie na licencji Creative Commons.	
C.	Zamieścisz na fb klasowym zdjęcie z festynu z okazji Szkolnego Dnia Sportu, na którym widać nauczycieli, uczniów, dyrektora.	
D.	Umieszczasz na swoim blogu zdjęcie zrobione przez kogoś innego przed 1994.	
5. Jeśli zdjęcie oznaczone jest poniższymi symbolami, nie możesz: 		
A.	Kopiować.	
B.	Rozpowszechniać.	
C.	Zarabiać na rozpowszechnianiu.	
D.	Zmieniać jego oryginalnej postać	